

Sygn. akt IV Ka 581/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy w IV Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący:	SSO Ewa Rusin (spr.)
Sędziowie:	SO Adam Pietrzak SO Agnieszka Połyniak
Protokolant:	Ewa Ślemp

przy udziale Julity Podlewskiej Prokuratora Prokuratury Okręgowej,

po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 2017 r.

sprawy **M. F.**

syna Z. i J. z domu P. (...) roku w P. z art. 220 § 2 k.k.

na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora, oskarżonego i pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej A. T.

od wyroku Sądu Rejonowego w Wałbrzychu

z dnia 11 marca 2016 r. sygnatura akt II K 906/15

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt IV Ka 581 / 16

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w Wałbrzychu oskarżył M. F. o to, że w dniu 07 lutego 2013 roku w W. pełniąc funkcję prezesa (...) sp. z o.o., będąc odpowiedzialnym jako pracodawca za bezpieczeństwo i higienę pracy w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki pracy, nie dopełnił wynikającego stąd obowiązku poprzez nie zapewnienie na czas niezdolności do pracy kierownika budowy M. S. osoby bezpośrednio nadzorującej prace rozbiórkowe i dopuszczenie do kierowania pracami rozbiórkowymi przez D. P. nie posiadającego formalnych uprawnień do wykonywania prac rozbiórkowych, czym naraził pracowników A. T. (1) i K. M. na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia i ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,

tj. o czyn z art. 220§1 kk ;

Sąd Rejonowy w Wałbrzychu wyrokiem z dnia 11 marca 2016r. sygn. akt II K 906/15:

I. oskarżonego M. F. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu opisanego w części wstępnej wyroku, z tym, iż przyjmuje w opisie czynu, że oskarżony działał nieumyślnie, a tym samym przyjmuje, że czyn stanowił występnek

z art. 220§2 kk, i za czyn ten na podstawie art. 220§2 kk wymierzył mu karę 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności ;

II. na podstawie art. 69§1 i 2 kk oraz art. 70§1 kk (przy zastosowaniu normy intertemporalnej z art. 4§1 kk – w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 roku) wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec oskarżonego M. F. warunkowo zawiesił tytułem próby na okres lat 3 (trzech) ;

III. zasądził od oskarżonego M. F. na rzecz Skarbu Państwa uzasadnione wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania w kwocie 20 zł, zaś zwolnił go z dalej idących wydatków, które w tej części zaliczył na rachunek Skarbu Państwa, oraz wymierzył oskarżonemu opłatę w kwocie 180 zł.

Z wyrokiem tym w całości nie pogodzili się: oskarżony i oskarżycielka posiłkowa A. T. (w całości) oraz prokurator w zakresie orzeczenia o karze.

Oskarżony w apelacji tzw. własnej na podstawie art. 444 kpk w zw. z art. 427 § 1 i 2 kpk i art. 438 pkt 3 i 4 zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia , mający wpływ na jego treść, a polegający na uznaniu przez Sąd I instancji , iż w dniu 7 lutego 2013r. pracownicy firmy (...) Sp . z o. o. A. T. (1) i K. M. mieli wykonywać prace rozbiórkowe, w sytuacji, gdy w tym czasie jedynymi pracami, jakie miały być wykonywane były prace porządkowe, a tym samym, iż brak ustanowienia zastępstwa dla nieobecnego kierownika budowy M. S. naraził w/w pracowników na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia i zdrowia, mimo, iż na terenie budowy wyznaczona była osoba nadzorująca prace porządkowe tj. G. K.,

z ostrożności procesowej,

2. rażąco niewspółmierność kary orzeczonej wobec oskarżonego M. F. poprzez wymierzenie mu kary 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem na okres próby lat 3, podczas gdy ustalone przez Sąd okoliczności sprawy, w szczególności' niski stopień winy nieumyślnej, jak również przyczynienie się samych pokrzywdzonych do powstania bezpośredniego niebezpieczeństwa dla utraty przez nich życia lub powstania ciężkiego uszczerbku na zdrowi wskazywało na możliwość wymierzenia oskarżonemu kary łagodniejszego rodzaju, w szczególności kary grzywny.

Zarzucając powyższe wniósł o:

1.zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie oskarżonego M. F. od popełnienia przypisanego mu czynu, ewentualnie wniósł o

2. zmianę wyroku i wymierzenie kary 100 stu stawek dziennych grzywny ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 złotych

Oskarżycielka posiłkowa A. T. wnosząc apelację za pośrednictwem pełnomocnika na mocy art. 444 kpk i art. 425 § 1 kpk zaskarżyła powyższy wyrok w całości.

Na podstawie art. 438 pkt 1 i 2 kpk wyrokowi w podanym wyżej zakresie zarzuciła:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 220 § 1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11 § 2 kk, przez jego niezastosowanie, podczas gdy oskarżony M. F. swoim zachowaniem wypełnił znamiona opisane w tych przepisach.

2. Obrazę przepisów prawa procesowego a to;

• art. 442 § 3 kpk, polegającego na nieuwzględnieniu przy ponownym rozpoznaniu 'niniejszej sprawy zapatrywania prawnego oraz wskazań Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wyroku z dnia 27.08.2015r. dotyczących rozważań

nad oceną prawną zachowania oskarżonego w zakresie konieczności kwalifikowania zachowania oskarżonego w kumulatywnym zbiegu dwóch przepisów poprzez obciążenie skutkami w postaci śmierci pracowników A. T. (1) i K. M..

- art. 7 kpk, 410 kpk przez dowolną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego polegającą na ustaleniu, iż zachowanie oskarżonego M. F. w postaci zaniechania zapewnienia na czas nieobecności do pracy kierownika budowy M. S. osoby bezpośrednio nadzorującej prace rozbiórkowe i dopuszczenia do kierowania pracami rozbiórkowymi D. P. nie posiadającego formalnych uprawnień do wykonywania prac rozbiórkowych jedynie naraziło pracowników A. T. (1) i K. M. na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia i ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podczas gdy oskarżony swoim zachowaniem, naruszając zasady BHP, doprowadził do śmierci A. T. (1) i K. M., wypełniając tym samym znamiona czynu opisanego w art. 220 § 1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

3. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na uznaniu, iż brak jest bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy wskazanymi w zarzucie zaniedbaniami M. F., a skutkiem w postaci zgonu pokrzywdzonych A. T. (1) i K. M., w sytuacji gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający dla uznania, że oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał znamiona zarzucanego mu czynu z art. 220 § 1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

Na podstawie art. 427 § 1 kpk i art. 437 § 2 kpk wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku - przez uznanie oskarżonego M. F. za winnego popełnienia czynu z art. 220 § 1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11 § 2 kk; orzeczenie wobec oskarżonego M. F. środka karnego w postaci zadośćuczynienia na rzecz oskarżycielki posiłkowej A. T. w kwocie 50.000 zł.

Ponadto na zasadzie art. 616 § 1 pkt 2 oraz art. 627 kpk wniósł o zasądzenie od M. F. na rzecz oskarżycielki posiłkowej wydatków z tytułu ustanowienia w sprawie pełnomocnika, w postępowaniu przed sądem I Instancji oraz w postępowaniu przed sądem II instancji,

Prokurator powołując się na przepis 425 kpk i 444 kpk zaskarżył powyższy wyrok w zakresie orzeczenia o karze na niekorzyść M. F.

Na podstawie art. 427§ 1 i 2 kpk, art. 438§3 kpk wyrokowi temu zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, mający wpływ na jego treść, a polegający na błędnym uznaniu, że w realiach niniejszej sprawy brak było podstaw do orzeczenia środka karnego w postaci zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z art 46§1 kk, albowiem oskarżonemu M. F. przypisano wyłącznie narażenie pracowników A. T. (1) i K. M. na bezpośrednie niebezpieczeństwo "utruty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowia a nie spowodowanie śmierci tych pracowników, co w ocenie Sądu I instancji oznaczało brak realnych skutków z których można by wywodzić podstawę do zasądzenie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w trybie art. 46§1 kk, podczas gdy prawidłowa analiza okoliczności stanowiących podstawę do orzeczenia zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikająca wprost z brzmienia powołanego przepisu uprawnia do twierdzenia, że w realiach niniejszej sprawy zachodziły okoliczności uzasadniające orzeczenie zadośćuczynienia za doznana krzywdę przez A. T. (1) i K. M., na rzecz osób reprezentujących prawa zmarłych pokrzywdzonych.

Podnosząc powyższy zarzut wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie wobec M. F. środka karnego w postaci zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie art. 46 § 1 kk na rzecz osób wykonujących prawa zmarłych pokrzywdzonych tj. na rzecz A. T. i A. M. w kwocie po 30.000 złotych.

Na rozprawie apelacyjnej prokurator poparł także apelację pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej po czym wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do jej ponownego rozpoznania przez sąd I instancji.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Sformułowane w apelacjach oskarżonego oraz oskarżycielki posiłkowej zarzuty błędnych ustaleń faktycznych ujawniły poważne deficyty postępowania dowodowego sprawy, co musi prowadzić do uwzględnienia wniosku końcowego

apelacji oskarżonego o uchylenie zaskarżonego wyroku i skierowanie sprawy do jej ponownego rozpoznania. Tym samym merytoryczne odnoszenie się do apelacji prokuratora stało się i przedwczesnym i bezprzedmiotowym (art. 436 kpk).

Nie ulega najmniejszej wątpliwości ustalenie, że winnymi spowodowania katastrofy budowlanej i przez to nieumyślnego spowodowania śmierci pokrzywdzonych A. T. (1) oraz K. M. są G. K. i D. P., skazani prawomocnie za ten czyn, kwalifikowany z art. 163 § 3 kk, na mocy wyroków Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 20 lutego 2015r. sygn. akt III K 85/14 i Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27 sierpnia 2015r. sygn. akt II AKa 191/15.

Niestety zaprezentowana w zaskarżonym wyroku karnoprawna ocena zachowania oskarżonego, jako wypełniającego ustawowe znamiona występku z art. 220 § 2 kk, nie może być zaakceptowana jako trafna.

Przestępstwo określone w art. 220 kk ma charakter typu kwalifikowanego w stosunku do odpowiadającego mu przestępstwa stypizowanego w art. 160 k.k., ze względu na sprecyzowanie w art. 220 § 1 kk normatywnego źródła obowiązku sprawcy jako gwaranta niezastąpienia skutku, a także na zawężeniu kręgu potencjalnych pokrzywdzonych do pracowników. Oczywistym pozostaje, że oskarżony - jako pracodawca pokrzywdzonych – może być sprawcą przestępstwa z art. 220 kk. Zgodnie z art. 212 pkt 1 kp obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pracowników (przez stworzenie warunków pracy w sposób odpowiadający przepisom bhp, a także kontrolowanie i egzekwowanie ich przestrzegania na stanowiskach pracy) spoczywa na osobach kierujących pracownikami. W niniejszej sprawie oskarżony jako prezes spółki z oo. (...) zatrudnił taką osobę - M. S. na stanowisku kierownika prac rozbiórkowych, który to je zaprojektował i nadzorował. Jednakże w okresie niezdolności do pracy M. S. (od 30.01.2013r. do 14.02.2013r.) oskarżony był zobowiązany do zapewnienia zastępstwa kierownika prac rozbiórkowych, czego nie uczynił. W takich okolicznościach to oskarżony osobiście stał się gwarantem bezpieczeństwa pokrzywdzonych pracowników.

Bezspornie pod nieobecność M. S. faktycznie i nieformalnie pracami rozbiórkowymi kierował znany oskarżonemu pracownik innej spółki tj. (...) z J., świadek D. P., który wydawał też polecenia wykonania konkretnych prac pracownikom spółki (...), w tym obu pokrzywdzonym. Z dowodów sprawy nie wynika, by oskarżony jako pracodawca krytycznego dnia wyznaczał stanowiska pracy i zadania do wykonania, zatem na tej podstawie należy wnioskować, że generalnie aprobował i faktycznie scedował na D. P. wykonywanie prac rozbiórkowych i kierowanie swymi pracownikami. Z wyjaśnień oskarżonego nie wynika także, by posiadał wiedzę co do tego, że D. P. może zapewnić pokrzywdzonym bezpieczne warunki wykonywania pracy. Stwierdzić jednak należy, iż tylko zaniechanie zapewnienia zastępstwa kierownika budowy na czas jego nieobecności samo przez się jeszcze nie tworzyło dla pokrzywdzonych stanu bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia w rozumieniu art. 220 kk.

Wedle wyjaśnień oskarżonego (i jednoczesnym nieujawnieniu dowodów je podważających), krytycznego dnia pokrzywdzeni pracownicy mieli wykonywać prace stricte porządkowe.

Czy faktycznie podczas tych prac pokrzywdzeni pozostawali pod nadzorem kierownika z (...) G. K., jak to podnosi oskarżony, tego sąd I instancji niestety nie badał (chociażby w toku przesłuchania tego świadka), zatem nie sposób odnieść się merytorycznie do tej części zarzutu apelacji oskarżonego. Godzi się tu dodać, że według zeznań świadka G. K. (k.103 akt) pokrzywdzony A. T. krytycznego dnia pracował jako operator koparki- ładowarki, nie miał wykonywać żadnych prac przy budynku, który się zawalił.

Owe prace porządkowe to rodzaj czynności wykonywanych w toku prac rozbiórkowych, a które – z istoty rzeczy - nie mogły tworzyć dla pokrzywdzonych stanu bezpośrednio zagrożenia życia i zdrowia. Wniosek taki pozostaje oczywistym, gdy zważyć także na wnioski niekwestionowanej opinii biegłego z zakresu budownictwa i materiałów budowlanych, bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu robót budowlanych P. S. (k.535), jak i na zeznania świadka M. S., iż przepisy prawa budowlanego nie nakładały na niego jako kierownika prac codziennej, stałej obecności na budowie, a jedynie obowiązek zorganizowania budowy w sposób zgodny m. in. z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy (k. 577).

Nadto co istotne, według opinii biegłego P. S., dopuszczalne było wykonywanie prac rozbiórkowych wieży z szybem windy pomimo braku kierownika budowy (k. 545 akt), ale prace te należało wykonywać wedle planu (metodą wybuchową z powodu 42- metrowej wysokości wieży) i z zachowaniem procedur bezpieczeństwa, tj. w robotach rozbiórkowych przy użyciu maszyn i urządzeń budowlanych nie wolno prowadzić robót, jeżeli zachodzi możliwość przewrócenia się konstrukcji, niekontrolowanego zawalenia się innych elementów niż rozbierany, nadto mechaniczna rozbiórka przy użyciu koparek gaśnicowych z nożycami tnąco - kruszącymi musi być prowadzona począwszy od konstrukcji dachów w dół aż po rozkucie stóp i ław fundamentowych, jak w projekcie rozbiórki (k. 532 i nast.). W badanej sprawie wszystkie te procedury zostały przecież złamane, gdyż podcięto narożne słupy wieży i przy pomocy lin stalowych oraz sprzętu mechanicznego podjęto pod kierownictwem D. P. próby wyburzenia wieży, co skutkowało niekontrolowanym jej zawaleniem i śmiercią pokrzywdzonych.

Badając stronę podmiotową zarzucanego czynu zignorował także Sąd Rejonowy, iż wedle zeznań świadka D. P. oskarżony nie był informowany o wyburzaniu wieży (k. 1395 akt), świadek G. K. jedynie podejrzewał, że F. wiedział o zamierzeniach P. co do wyburzenia wieży (k. 612 akt), zaś świadek G. K. podał, że nic mu nie wiadomo, by oskarżony nalegał na szybkie rozebranie szybu (k. 104). Jednocześnie jednak bezsprzecznie podcięcie słupów narożnych przedmiotowej wieży nastąpiło w dniu poprzedzającym katastrofę. Opisana tu treść zeznań świadków powinna była zatem skłonić Sąd I instancji do poczynienia ustaleń faktycznych o kluczowym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy, mianowicie:

- kto konkretnie był pomysłodawcą wyburzenia wieży sprzecznie do ustaleń projektowych i decyzji kierownika prac M. S. , tj. przez podcięcie jej słupów narożnych i burzenie przy pomocy lin oraz koparki, a w szczególności czy to oskarżony zlecił taki sposób wyburzania wieży,
- jeżeli to nie oskarżony wydał takie polecenia, to czy był on informowany o tego rodzaju planowanych pracach wyburzeniowych i przyjętej metodzie wyburzania, czy aprobował je i czy w związku z tym wydał swoim pracownikom, w tym pokrzywdzonym, konkretne polecenia w ramach frontu robót, jeśli tak to jakie,
- na jakim etapie prac krytycznego dnia pokrzywdzeni znaleźli się w stanie bezpośredniego zagrożenia życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu zdrowia oraz które okoliczności, zależne od oskarżonego, dowodzą znamienia bezpośredniości zagrożenia.

Poza polem niezbędnych ustaleń faktycznych pozostała jeszcze jedna istotna kwestia dowodowa, którą Sąd Odwoławczy podnosi z urzędu. Mianowicie wedle akt osobowych pokrzywdzonych pracowników K. M. i A. T. (1), obaj przeszli szkolenie w zakresie bhp i instruktaż stanowiskowy (opinia biegłego P. S. k. 478-479 akt). Jednakże koniecznym jest ustalenie (w drodze przesłuchania świadka prowadzącego te czynności), czy owe szkolenia i instruktaże stanowiskowe obejmowały również zasady prawidłowej rozbiórki budynków, opisane wyżej w opinii P. S. (rozbiórka począwszy od dachu budynku itd.), skoro pokrzywdzeni mieli wykonywać prace szczególnie niebezpieczne przy wyburzaniu budynków. Jeżeli bowiem pokrzywdzeni mimo prawidłowego instruktażu podjęli czynności przy wyburzaniu szybu wieży w sposób niezgodny ze znaną im sztuką budowlaną, to fakt taki nie pozostaje obojętnym dla oceny zarzutu stawianego oskarżonemu.

W aspekcie wskazanych wyżej brakujących ustaleń Sądu I instancji niestety aktualnie gołosłownym i nie wspartym dowodowo jawi się stanowisko zawarte w pisemnym uzasadnieniu wyroku, cyt. „odrzucić końcowo należy hipotezę, iż oskarżony M. F. nie wiedział o tym co się dzieje na placu prac rozbiórkowych ... zaś rozbiórka szybu była swoistym ekscysem D. P...” k. 1426 akt.

Natomiast jeżeli zostanie ustalone, że oskarżony co najmniej wiedział o planowanym wyburzeniu wieży wbrew wcześniejszym ustaleniom projektowym, tj. przez podcięcie jej filarów i przewrócenie przy pomocy koparki, a także godził się na udział pokrzywdzonych w tych pracach pod nadzorem D. P., to w takiej sytuacji należy rozważyć zaistnienie bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy opisanymi w zarzucie zaniedbaniami a ich skutkiem w

postaci śmierci pokrzywdzonych pracowników, jak tego oczekuje apelująca oskarżycielka posiłkowa A. T.. W takiej sytuacji należy dokonać stosownej zmiany opisu czynu i kwalifikacji prawnej.

Brakujące ustalenia nie mogą być poczynione na podstawie dokumentacji rozbiórki (dziennika budowy – opis w opinii biegłego P. S. k. 482- 483 akt), w tym zakresie należy je czynić w oparciu o zeznania licznych świadków - uczestników prac rozbiórkowych, których przesłuchania Sąd Rejonowy niestety zaniechał. Dlatego koniecznym stało się powtórzenie przewodu sądowego na nowo w całości (art. 437 § 2 kpk.